

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده هنرهای تجسمی

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته عکاسی

عنوان:

عکاسی استودیویی از ایده تا چاپ

استاد راهنما

دکتر جواد سلیمی

عنوان بخش عملی

یخ وارگی ها

استاد راهنمای بخش عملی

فرهاد سلیمانی

استاد مشاور

دکتر منصور ناصری

نگارش و تمقیق

مهدی فاضل

بهمن ۱۳۸۹

تعهد نامه

اینجانب **مهدي فاضل** اعلام می دارم که تمام فصلهای این پایان نامه و اجزاء مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته ها، کتب، پایان نامه ها، اسناد، و تصاویر پژوهشگران حقیقی یا حقوقی (فارسی و غیرفارسی) با ذکر مأخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسوولیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

تاریخ

امضاء

چکیده

عکاسی استودیویی، با زیرمجموعه های بسیار آن، گستره ی وسیعی از دنیای عکاسی را بخود اختصاص داده است؛ علیرغم گستردگی این مقوله، آموزش جدی و نظام مند آن، در جامعه ی عکاسی ایران، کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

تکثر رویکردهای آموزشی و در عین حال، فقیر بودن آموزش نظام مند و الگوریتم وار عکاسی استودیویی و بویژه عکاسی تبلیغاتی و برخورد صرفاً تکنیکی با آن، حاکی از نیاز جدی این مقوله، به پرداختن به چارچوبها و بایسته های آن است.

در این پژوهش تلاش شده است، غالب گزاره ها و مباحث مورد نیاز عکاسی استودیویی، از مبتدی تا پیشرفته، گردآوری شده و بصورتی پلکانی، ارائه گردد. کثرت و گستردگی برخی از این مباحث، چنان بود که پرداختن به آن، خود، بحثی جداگانه می طلبد که از حوصله ی این مجموعه، خارج بود و جز در قالب اشاره ای گذرا و برانگیختن توجه مخاطب، بدان پرداخته نشده است.

شیوه ی گردآوری مطالب، عمدتاً مبتنی بر ترجمه ی متون تخصصی در حوزه ی عکاسی استودیویی، جستجوی بسیار گسترده در اینترنت و با مراجعه به سایتهای معتبر در این زمینه بوده است. از این رهگذر، آشنایی با برخی مباحث و تجهیزات استودیویی جدید، برای نگارنده بسیار مغتنم بود.

در پایان باید به این نکته ی مهم اشاره نمود که علیرغم عنوان این پژوهش: «عکاسی استودیویی از ایده تا چاپ» که تمامی بایسته ها و اطلاعات مورد نیاز عکاسی استودیویی را برای مخاطب آن متوقع می سازد، محدودیت موجود در حجم ارائه ی پژوهش (حداکثر ۱۵۰ صفحه) و

گسترده‌گی مباحث، منجر به اشاره‌ی گذرا به برخی از مباحث گردید که امید است توسط دانش پژوهان دیگر، و در رساله‌ای دیگر پیگیری شود.

کلیدواژه‌های تحقیق: استودیو، عکاسی استودیویی، نور، نورپردازی، نوردهی.

فهرست مطالب:

کلیات تحقیق

- ۱- بیان مسئله
- ۲- پیشینه ی تحقیق
- ۲- اهداف کلی و تفصیلی
- ۲- فرضیه و سؤالات کلیدی تحقیق
- ۳- روش تحقیق و شیوه های مورد استفاده
- ۴- مقدمه

فصل اول: ژانرها

- ۱۱- پیشرفت تکنولوژی
- ۱۲- ماهیت عکاسی استودیویی
- ۱۴- تصویرسازی تبلیغاتی
- ۱۶- طبیعت بیجان
- ۱۷- عکاسی پرتره
- ۱۸- پرتره تجاری
- ۲۰- عکاسی مد
- ۲۱- مد از دهه ۱۹۵۰ به بعد

فصل دوم: برقراری ارتباط و دیزاین

- ۲۴- زمینه
- ۲۵- قطع تصویر
- ۲۶- قطع دوربین
- ۲۷- محتوا
- ۲۸- تعادل
- ۲۹- ترکیب بندی
- ۲۹- قانون سوم ها
- ۳۰- نقطه دید
- ۳۱- خط
- ۳۲- خطوط افقی

۳۲	خطوط عمودی
۳۲	خطوط مورب
۳۳	خطوط منحنی
۳۳	عمق
۳۴	پرسپکتیو

فصل سوم: مدیریت هنری (کارگردانی هنری)

۳۶	کار با مدیر هنری
۳۷	طراحان و مدیران هنری
۳۸	صفحه آرایی
۳۹	سازماندهی

فصل چهارم: استودیو

۴۲	وسعت
۴۲	سیستم برق
۴۲	تاریکی
۴۳	سلامتی و ایمنی
۴۴	تجهیزات ضروری
۴۵	اتاق تاریک
۴۵	دوربین
۴۶	فلاش
۴۷	تنگستن
۴۷	سه پایه
۴۸	نورسنج
۴۸	کارت خاکستری ۱۸٪
۴۹	سازمان

فصل پنجم: نور

۵۲	دیدن نور
۵۲	نور مصنوعی
۵۳	فلاش

۵۳	تنگستن
۵۴	فتوفلاد
۵۴	شدت نور
۵۵	قابلیت انعکاس
۵۵	فاصله
۵۶	کیفیت نور
۵۶	پراکندگی
۵۶	انعکاس
۵۷	وایت بالانس و تصحیح دمای رنگ
۵۸	جهت نور
۵۹	کنتراست
۵۹	کنتراست موضوع
۶۰	کنتراست نور
۶۱	نسبتهای نوری
۶۱	دامنه روشنایی موضوع
۶۲	نوردهی دیجیتال
۶۳	هیستوگرام
۶۴	بهینه سازی تونالیته ها
۶۴	روشنایی
۶۵	کنتراست
۶۵	بهینه سازی هیستوگرام بعد از عکاسی

فصل ششم: عکسبرداری

۶۸	ابزارهای ثبت تصویر
۶۹	انتخاب ابزار
۶۹	پردازش تصویر
۷۰	نوردهی صحیح
۷۱	عکاسی دیجیتال
۷۳	دامنه تحمل

۷۴	محدودیت های عکاسی با فیلم
۷۵	دمای رنگ
۷۵	نقص تبادل
۷۶	pull و Push

فصل هفتم: کنترل های خلاقانه

۷۹	آشنایی
۷۹	فوکوس
۷۹	زمان نوردهی
۸۰	پرسپکتیو

فصل هشتم: استفاده از نور

۸۴	رویکرد
۸۴	قوانین معمول
۸۵	فلاش
۸۶	نورافکن
۸۸	نور موضعی
۹۰	فرنل
۹۱	پخش نور
۹۲	انعکاس
۹۳	فیلترگذاری
۹۴	منابع نور تلفیقی
۹۵	توهم حرکت

فصل نهم: نورپردازی طبیعت بیجان

۹۸	معیارها
۱۰۰	تمرین اول: جعبه
۱۰۲	تمرین دوم: توپ
۱۰۴	تمرین سوم: بافت
۱۰۶	تمرین چهارم: گل ها
۱۰۹	تمرین پنجم: فلز

- ۱۱۱-----تمرین ششم: میز
- ۱۱۳-----تمرین هفتم: زنگ زدگی
- ۱۱۵-----تمرین هشتم: سیاه و سفید
- ۱۱۷-----تمرین نهم: کارد و چنگال

فصل دهم: نورپردازی اشخاص

- ۱۲۲-----High Key
- ۱۲۳-----Low Key
- ۱۲۳-----Mid Key
- ۱۲۹-----ژست گرفتن

فصل یازدهم: نورپردازی مکان عکسبرداری

- ۱۳۲-----در محل عکاسی
- ۱۳۲-----فضای خارجی
- ۱۳۲-----نور مخلوط
- ۱۳۴-----فضای داخلی
- ۱۳۴-----تنظیم در نور روز
- ۱۳۵-----تنظیم در نور تنگستن

فصل دوازدهم: ترکیب ها

- ۱۳۸-----عکس های چیدمانی
- ۱۳۹-----نورپردازی ترکیبی
- ۱۴۰-----تکنیک های ترکیبی
- ۱۴۵-----تمرین ها
- ۱۵۰-----نتیجه گیری
- ۱۵۳-----گزارش کار عملی
- ۱۶۷-----منابع

کلیات تحقیق

بیان مسئله

عکاسی استودیویی، بعنوان شاخه ای از عکاسی که فضای گسترده ای را در دنیای عکاسی به خود اختصاص داده است، به همراه شاخه ها و زیرمجموعه های آن، به جهت ارتباط نزدیکش با دنیای اقتصاد و وجه تجاری عکاسی، جزء یکی از مهمترین ژانرهای عکاسی ست. پرداختن به این مقوله، و به مهارت رسیدن در آن، علاوه بر تجربه، نیازمند آشنایی نظام مند با کارهای مطرح در این زمینه، و آموزش سیستماتیک و پلکانی در این خصوص، خواهد بود.

در جامعه ای مثل ایران، که به لحاظ ساختارهای خاص اقتصادی و نظام تولید، تقاضا برای عکاسی تبلیغاتی، بسیار محدود است، رشدنایافتگی این شاخه از عکاسی، امری بدیهی به نظر می رسد و عکاسی تبلیغاتی، بعنوان قسمت عمده ی عکاسی استودیویی، در حوزه ی آموزش نیز، دچار ضعف و نقصان خواهد بود. از سویی عکاسی پرتره، با جذابیت‌های چشمگیر آن از ابتدای اختراع عکاسی مورد توجه جدی عکاسان بوده و با پیشرفت تجهیزات عکاسی، به اوج خود رسیده است؛ اما با اینحال، آموزش آن در جامعه ی عکاسی ایران، بیشتر بر پایه ی آموزشهای سینه به سینه و مبتنی بر آزمون و خطا و شبیه سازیهای پرتره های عکاسان غربی بوده است، لذا ضرورت پرداختن به بایسته ها و ضروریات عکاسی استودیویی روشن می شود.

پیشینه ی تحقیق

بررسی کامل و همه جانبه ی ضروریات عکاسی استودیویی، چیزی ست که تاکنون بدان پرداخته نشده و تنها در چند پایان نامه و هرکدام تنها از یک منظر و جنبه ای از جنبه های مختلف آن مورد بررسی قرار گرفته است. حمیدرضا صفابخش راستگو، در پایان نامه ی کارشناسی خود در سال ۷۱ تحت عنوان «تکنیکهای ویوکمرا»، بنفشه جعفری، در پایان نامه ی کارشناسی خود تحت عنوان «عکاسی تبلیغاتی»، در سال ۷۳، حمید پیشقدم سیاهکلی در پایان نامه ی کارشناسی خود در سال ۷۲ با عنوان «عکاسی تبلیغاتی؛ چگونگی ارائه خصوصیات کفش»، مهدی نوشاد در پایان نامه ی کارشناسی ارشد خود در سال ۸۴ با عنوان «دید نامتعارف در عکاسی تبلیغات تجاری با نگاهی به آثار ایروینگ پن» و... هریک بطور موضوعی، و محدود صرفاً به یک جنبه از جنبه های گوناگون عکاسی استودیویی و عمدتاً عکاسی تبلیغاتی پرداخته اند.

اهداف کلی و تفصیلی

هدف از این پژوهش، بطور کلی گردآوری مطالب مرتبط با مقوله ی عکاسی استودیویی و سازمان دادن به آنها در قالب فصل بندی های تخصصی و عکاسانه و همچنین ارائه ی تمرینهایی عملی و کاربردی و در نهایت ارائه مجموعه ای از بایسته ها و ضروریات عکاسی استودیویی ست.

فرضیه و سؤالات کلیدی تحقیق

فرضیات:

عکاسی استودیویی، یکی از ژانرهای بسیار مهم عکاسی است و بشدت با دانش فنی و تکنیکال عکاسی در ارتباط است.

عکاسی استودیویی، نتیجه‌ی اتفاقی در بیرون نیست و با لحظه‌ی قطعی، ارتباط ضعیفی دارد، بلکه حاصل بکارگیری سلسله‌مراتبی در عکاسی است و تماماً با نیت و ذهنیت قبلی عکاس ساخته و پرداخته می‌شود.

سؤالات:

آیا عکاسی استودیویی، می‌تواند مبتنی بر «اتفاق» و «ناخودآگاهی» زمینه‌ی بروز و ظهور بیابد؟

آیا عکاسی استودیویی، تنها در فضای استودیو و با نورهای مصنوعی انجام می‌گیرد؟ آیا می‌توان استودیویی با نور طبیعی داشت؟

روش تحقیق و شیوه‌های مورد استفاده

در این پژوهش، با توجه به فقر منابع فارسی در خصوص عکاسی استودیویی، عمدتاً از ترجمه‌ی کتب مختلف در این زمینه، بهره‌گرفته‌ام و با مراجعه به وبسایت‌های معتبر عکاسی، سعی در ارائه‌ی توضیحات تکمیلی و تصاویر مکمل نموده‌ام.

مقدمه

عکاسی استودیویی دامنه‌ی وسیعی از ژانرها را دربرمی‌گیرد؛ از ساده‌ترین شکل، یعنی تهیه‌ی عکسهای پرسنلی تا پیچیده‌ترین حالت آن، یعنی عکاسی تبلیغاتی و صنعتی، و در این گستره، پرتره‌نگاری، عکاسی مُد، طبیعت بیجان، عکاسی فیلم و تئاتر، همه در همین فضا تعریف می‌شوند. هرچند در پاره‌ای موارد عکاسی صنعتی، ممکن است اقتضائات و الزامات عکاسی استودیویی وجود نداشته باشد، اما با در نظر گرفتن این نکته که در اکثر شرایط و موقعیتها، شرایط نوری، ناکافی یا نامناسب است و باید با نورهای مصنوعی تکمیل و تصحیح گردد، می‌توان عکاسی صنعتی را نیز در همین حیطه تعریف نمود.

همچنانکه نورپردازی، مقوله‌ای ضروری در عکاسی است، درک این مهارت، و پیشرفت در آن، در موفقیت در عکاسی استودیویی، نقش بسزایی دارد و مباحث این مجموعه، متمرکز است بر درک و بکارگیری مهارتها و فعالیتهایی که برای عکاسی استودیویی جزء ضروریات به حساب می‌آید. فعالیتهای و تمرینهایی که با تأکید بر تکنیک، ارتباط برقرار کردن با مخاطب، و دیزاین، عکاس را در دستیابی به نتایج قابل قبول، کمک خواهد کرد و در بسیاری موارد، نیازی به مقادیر زیاد تجهیزات گرانقیمت ندارد.

مباحث طرح شده در این مجموعه، با رویکردی نظام مند و الگوریتم وار، در جهت ارائه ی یک چارچوب در زمینه ی عکاسی استودیویی، به آموزش سیستماتیک این مقوله خواهد پرداخت، و ضمن ارائه ی تمرینها و فعالیتهایی، با در نظر گرفتن گزینشهایی برای عکاس، دربرگیرنده ی درجه ای از انعطاف خواهد بود و جا را برای خلاقیتهای فردی عکاس، محفوظ خواهد داشت. این امر، موجب تشویق عکاس در پیگیری علایق شخصی اوست. این رویکرد، حداکثر فرصتها را برای گسترش تجربیات شخصی در اختیار عکاس قرار خواهد داد.

توجه به این نکته بسیار حائز اهمیت است که بسیاری از عکسهای خوب و بدون نقص، در حیطه ی عکاسی استودیویی، با تجهیزاتی ساده عکاسی شده اند چرا که درک مناسب و دقیقی از نور و شرایط مختلف آن داشتن، و بکارگیری درست آن برای رسیدن به روشنایی¹ مناسب، کنتراست دلخواه و پرسپکتیو صحیح از اشیاء سه بعدی و نیز خصوصیات دیگر بصری، بسیار تعیین کننده است. لذا مباحث این مجموعه، عکاسی استودیویی را با حداقل امکانات آموزش می دهد و در پاره ای موارد شما تنها به یک دوربین نیاز خواهید داشت؛ هرچند در حالت ایده آل، به منابع نور مختلف و استودیوی تاریک و عایق در برابر نور و پاره ای تجهیزات گرانبه استودیویی برای رسیدن به درک درست و روشنی از نور و نورپردازی احتیاج خواهد بود.

بدیهی ست برای استفاده ی حداکثری از فعالیتهای و تمرینها، بعنوان نقطه ی شروع بهتر است قدری کاوش صورت پذیرد و بخشی از این تحقیق بدون شک، دیدن عکسهای بسیار و متنوع از منابع مختلف خواهد بود تا شما را به پتانسیل های خلاقیت خودتان آشنا سازد. بی تردید، هنرمندان و طراحان، همواره موارد الهام بخش کار خود را از راههای بسیار متنوع و متفاوتی می

---

¹ Expose

یابند... قانون مهمی در توسعه ی ذهن خلاق و خلاقیت ذهن وجود دارد و آن این است که کشف چشم اندازه‌های فردی با تشخیص قواعد پذیرفته شده و نظرات دیگران، تنها نقطه ی آغاز این مرحله است. بدین منظور بهتر است دفترچه یادداشتی در اختیار داشته باشید. وجود یک دفترچه ی تصویری، این روند را پشتیبانی می کند و سابقه ای خواهد شد از محرکهای دیداری و نوشتاری و یا مؤثر بر شکل گیری ایده هایی که برای تمرینهای عکاسانه به اجرا درخواهد آمد.

با اینحال ارزش این دفترچه وقتی بیشتر خواهد شد که شما جزئیات بیشتری را درخصوص ایده ها و نظرات شخصی، و آگاهیهای بصری خود و تفاوت بین نمونه های خوب و ضعیف در حیطه های مختلف مثل نورپردازی، ترکیب بندی، فضاسازی، اکسپوز و... را در آن بگنجانید. این دفترچه که خود کتابچه ای خواهد شد، می تواند موارد زیر را دربر گیرد:

- ۱- مجموعه ای از کارهای عکاسان، فیلمسازان، نویسندگان و هنرمندان
- ۲- مجموعه ای از آدرس وب سایتها و لینکهای مرتبط و مفید
- ۳- طرحها و ایده هایی برای عکاسی
- ۴- مجموعه ای از تصاویر خاص در زمینه ی نورپردازی و تکنیک دوربین
- ۵- نظر شخصی و تفسیر تصاویر جمع آوری شده

این کتابچه باید به گونه ای به ثبت و جمع آوری مطالب پردازد که قادر باشد عکاس دیگری را که در زمان خلق اثر و عکاسی از شیء خاص، در محل حضور نداشته، دقیقاً به همان نتیجه ی تجربه شده ی قبلی برساند. این یک کار حرفه ای رایج محسوب می شود. مثال:

توپ تنیس

دوربین: Nikon D70

حساسیت: ISO 100

نسبتهای نوردهی: نور موضعی f64

نور سافت باکس f45

ریفلیکتور (بازتاباننده) f32

نورخوانی: ۲ ثانیه با f45

وایت بالانس: Tungsten

نوردهی: ۰/۱ ثانیه با f8

کتابچه ی مذکور باید موارد زیر را دربر بگیرد:

- ۱- یک برگ اطلاعات مربوط به هر فعالیت و تمرین انجام شده
- ۲- الزامات فنی و تکنیکی و تجهیزات استفاده شده
- ۳- دیاگرام نورپردازی، دیاگرام جهت دوربین نسبت به سوژه، ارتفاع و زاویه ی دوربین (اندازه و مشخصات)
- ۴- نسبتهای نورپردازی، نورخوانی و نوردهی
- ۵- حساسیت و وایت بالانس
- ۶- همه ی فایل‌های دیجیتالی مورد استفاده برای رسیدن به نتیجه ی نهایی مطلوب
- ۷- هرگونه اطلاعات اضافی دیگر مربوط به هر عکس

با هر تمرینی شما باید شواهد چگونگی اجرای ایده های خود و تکنیکهایی را که استفاده کرده اید، ثبت کنید. این امر باید در مسیری سازمان یافته که ایجاد تکنیکی و خلاقانه ی یک کار تمام شده را نشان می دهد، ارائه گردد. یادداشت مختصری در کنار هر تصویری که بر کار شما تأثیر گذار بوده است بگذارید.

فصل اول: ژانرها

مهارتهای ضروری

- ✓ درک تاریخچه ی پیدایش و گسترش ژانرهای مختلف عکاسی استودیویی
- ✓ آگاهی از چگونگی تغییر زندگی روزمره به واسطه ی عکاسی و تحولاتی که عکاسی، متأثر از نگرشها و دیدگاههای ما، تاکنون پذیرفته است
- ✓ ایجاد اطلاعات پژوهشی مرتبط با سبکهای مختلف عکاسی استودیویی
- ✓ ثبت و مستندسازی توسعه و پیشرفت ایده های شخصی

مقدمه

دوربین، در ساده ترین شکلش یعنی اتاقک تاریک، از زمان ارسطو وجود داشته است. به محض اینکه امولسیون عکاسی از اواسط قرن نوزده کشف شد، عکاسان، شروع به ساخت استودیو، یا تطبیق استودیوهای هنرمندان به فضایی برای عکاسی پرتره شدند. دوربین و فیلم، در جایگاه بوم و رنگ و قلم مو نشست. منبع نوری که مورد استفاده ی نقاشان بود، عبارت بود از پنجره ای بزرگ، یا پنجره ی سقفی که نور خورشید را معمولاً از بالا و از یک سمت، به موضوع می تاباند. این منبع نور مورد استفاده ی عکاسان نیز قرار گرفت و هنوز هم از آن استفاده می شود.

اولین عکسهای پرتره و طبیعت بیجان نشان می داد که عکاسان در نورپردازی اشیا رویکردی مشابه هم دارند. با پرتره نگاری تجاری که در سال ۱۸۴۰ تحت عنوان «مینیاتورهای خورشید کشیده»^۱ اتفاق افتاد، و در سال ۱۸۵۴ با تولید «کارتهای ملاقات»، یا آنچه که امروزه «کارت ویزیت» نامیده می شود، که بسیار هم پررونق بود، عملاً به افول نقاشی پرتره انجامید.^۲

نقطه ضعف عمده ی عکاسی نسبت به نقاشی این بود که عکاسی در آن هنگام سیاه و سفید بود؛ حال آنکه در نقاشی از رنگ استفاده می شد. تلاش برای رنگی کردن این تصاویر سیاه و سفید بصورت دستی، با موفقیت ناچیزی همراه بود و اولین فیلمهای رنگی که در اواخر قرن نوزده و اوایل قرن بیست ساخته شده بودند، غیرقابل استفاده بدین منظور بودند و تا سال ۱۹۳۰ قادر به ساختن رنگ به حدی که ثابت و قابل اعتماد باشند، نبودند.

¹ sun-drawn miniatures

² Child, john, "Studio Photography Essential Skills", 4th edition, Focal Press, New York, 2008 (P 8)